

Nr 17

Utlåtande i arledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vissa prisutjämningsavgiftsmedel.

I en till riksdagen den 30 januari 1959 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition nr 61 har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag föreslagit riksdagen att godkänna vad i propositionen föreslagits beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Enligt den med stöd av riksdagens bemyndigande utfärdade förordningen den 25 maj 1945 (nr 256) angående prisutjämningsavgift, vilken förordning upphörde att gälla med utgången av juni månad 1957, ägde Kungl. Maj:t, när behov därav ur prispolitiska synpunkter prövades föreligga, förordna att viss avgift (*prisutjämningsavgift*) skulle erläggas för vara som utfördes ur riket. I förordningen stadgades bl. a., att prisutjämningsavgift skulle utgå enligt grunder och med belopp, som Kungl. Maj:t bestämde, samt att medel, som influtit genom uttagande av prisutjämningsavgift, skulle fonderas och användas enligt vad särskilt stadgades.

Med stöd av bestämmelserna i förenämnda förordning har under åren 1945—1952 prisutjämningsavgift uttagits vid export av olika skogsprodukter. Prisutjämningsavgift har dock icke uttagits i fråga om varor, för vilka avgift erlagts enligt särskilda avtal. Med Kungl. Maj:ts godkännande har statliga myndigheter ingått sådana avtal med vissa branschorganisationer, vilka därvid åtagit sig att av sina medlemmar uppbära viss avgift — s. k. *konjunkturutjämningsavgift* — vid export av i avtalen berörda skogsprodukter.

En närmare redogörelse för meddelade bestämmelser och i anslutning därtill träffade överenskommelser mellan staten å ena sidan samt vissa branschorganisationer och till dessa icke anslutna företag — däribland Grängeverkens aktiebolag, Sandvikens cellulosa aktiebolag och Utansjö cellulosa aktiebolag — å andra sidan rörande pris- och konjunkturutjämningsavgifter åren 1945—1950 samt 1951 och 1952 har lämnats å s. 2—5 i propositionen, vartill utskottet får hänvisa.

Samtliga de för åren 1945—1950 influtna avgiftsmedlen har numera helt tagits i anspråk för olika skogligen och sociala ändamål eller återbetalats till vederbörande företag.

Enligt överenskommelserna för åren 1951 och 1952 har konjunkturutjämningsavgifter influtit med i det följande redovisade belopp (milj. kro-

nor). Anmärkas må, att 1951 års siffra för Trävaruexportföreningen även inbegriper avgifterna för januari 1952.

	1951	1952
Cellulosaföreningen	476,2	181,9
Trämasseföreningen	23,5	2,7
Pappersbruksföreningen	139,9	39,1
Trävaruexportföreningen	28,0	—
Enskilda företag (enligt särskilda avtal)	—	2,2
	Summa 667,7	225,9

Sammanlagt har sålunda för åren 1951 och 1952 erlagts konjunkturutjämningsavgifter med 893,6 milj. kronor.

Prisutjämningsavgifter har för åren 1951 och 1952 influtit med i efterföljande tablå redovisade belopp (i 1 000 kronor). Anmärkas bör, att 1951 års siffra för sågade trävaror inbegriper avgifterna för januari 1952, vilka sålunda ej medräknats i 1952 års siffra. Erinras må vidare, att de avgifter som inbetalats jämlikt det med Graningeverkens aktiebolag, Sandvikens cellulosa aktiebolag och Utansjö cellulosa aktiebolag träffade avtalet ingår i de redovisade beloppen.

	1951	1952
Pappersved m. m.	892	4 391
Sågade trävaror	23 791	5 617
Pappersmassa	21 032	357
Pappersavfall	5 116	1 112
Papp och papper	359	57
Telegraf- och telefonstolpar	—	48
	Summa 51 190	11 582

Sammanlagt har sålunda i prisutjämningsavgifter för de båda åren erlagts ca 62,8 milj. kronor.

Beträffande dispositionen av de för åren 1951 och 1952 inbetalda prisutjämningsavgifterna har riksdagen godkänt vissa allmänna riktlinjer i anslutning till propositionerna nr 167/1951 (BevU 52, Rskr 242), 78/1952 (BevU 23, Rskr 139) och 80/1953 (BevU 29, Rskr 176).

1951 års avgifter. Enligt prop. nr 167/1951 skulle återbäring till företagen kunna ske såvitt angick avgifter för sågade trävaror, massa samt papp och papper. Däremot ansågs icke återbäring böra ifrågakomma beträffande avgifterna för pappersved och pappersavfall.

Av efterföljande sammanställning framgår vilka belopp som återbäres till företagen resp. förutsättes bli avsatta till sociala företagsstiftelser (10 procent av inbetalade medel) samt vilka belopp som tagits i anspråk för särskilda ändamål. I fråga om härefter återstående medel har — såsom nämnts — vissa riktlinjer givits. Endast i fråga om avgifter som erlagts för pap-

persmassa av Graningeverkens aktiebolag, Sandvikens cellulosa aktiebolag och Utansjö cellulosa aktiebolag är de dock mera preciserade. I fråga om sågade trävaror har endast uttalats, att berörda medel bör tagas i anspråk för skogliga och sociala ändamål. Vad slutligen beträffar de avgifter, som inbetalats för pappersmassa av andra än nämnda företag samt för papp och papper, har över huvud inga riktlinjer givits. I det följande kommer att framläggas förslag till närmare riktlinjer resp. ändrade sådana för dispositionen av berörda återstående medel.

(1 000 kr.)	In- betalat	Åter- bäring	Före- tags- stiftelser	Eljest dispo- nerat	Åter- stod	
<i>Pappersved</i>	892	—	—	892	—	I prop. nr 167/1951 har uttalats att beloppet bör disponeras för skogliga och sociala ändamål
<i>Sågade trävaror</i>	23 791	16 735	2 378	2 300	2 378	
<i>Pappersmassa</i> Graningeverkens AB etc	20 469	16 785	2 047	500	1 137	I prop. nr 80/1953 har uttalats att beloppet bör avsättas till vederbörande länsstiftelser resp. centralfonden
Övriga	563	394	56	—	113	
<i>Pappersavfall</i>	5 116	—	—	5 116	—	
<i>Papp o. papper</i>	359	251	36	—	72	
Summa	51 190	34 165	4 517	8 808	3 700	

1952 års avgifter. 1952 och 1953 års riksdagar godkände vissa i prop. nr 78/1952 och 80/1953 föreslagna riktlinjer för dispositionen av 1952 års prisutjämningsavgifter. Sålunda ansågs viss återbäring kunna ifrågakomma, såvitt gällde trävaror, papper och pappersmassa.

En siffermässig redovisning av 1952 års prisutjämningsmedel lämnas i följande sammanställning, varav framgår vilka belopp som återbäres till företagen samt vilka belopp som disponerats i särskild ordning. Såsom närmare kommer att beröras i det följande har utbetalning till sociala företagsstiftelser i allmänhet icke ansetts böra ske av ifrågavarande års avgifter. Vad angår dispositionen i övrigt har några riktlinjer icke givits.

(1 000 kr.)	Inbetalat	Återbäring	Eljest disponerat	Återstod
<i>Pappersved samt telegraf- o. telefonstolpar</i> .	4 439	—	4 439	—
<i>Sågade trävaror</i>	5 617	2 808	2 700	109
<i>Pappersmassa</i>	357	238	—	119
<i>Pappersavfall</i>	1 112	—	1 112	—
<i>Papp o. papper</i>	57	38	—	19
Summa	11 582	3 084	8 251	247

Departementschefen har anfört följande.

»Under åren 1945—1957 hade Kungl. Maj:t riksdagens bemyndigande att i prisstabiliserande syfte uttaga prisutjämningsavgift vid export av varor. Förordnande om sådan avgift meddelades beträffande olika skogsprodukter vid export under åren 1945—1952. Sålunda uttogs avgift för vissa trävaror under åren 1945—1952, för kemisk och mekanisk massa under åren 1947—1948 och 1951—1952 samt för pappersavfall, papp och papper under åren 1951—1952. Från bestämmelserna om avgift undantogs export, för vilken avgift erlades enligt särskilda avtal. Sådana träffades för åren 1947—1952 med olika branschorganisationer, vilka därvid åtog sig att av sina medlemmar uppbära viss avgift, konjunkturutjämningsavgift, vid export av i avtalen berörda varor. I själva verket har branschavtalen svarat för den helt övervägande delen av inbetalade avgifter. Bestämmelserna om prisutjämningsavgift har sålunda närmast utgjort en komplettering till avtalen för att träffa till dessa icke anslutna exportörer.

Vad angår dispositionen av de sålunda influtna medlen kan i det följande bortses från de före år 1951 uttagna avgifterna, då dessa numera helt tagits i anspråk. I fråga om 1951 och 1952 års avgifter — ca 890 milj. kronor i konjunkturutjämningsavgifter och ca 60 milj. i prisutjämningsavgifter — gäller för konjunkturutjämningsavgifterna vad som bestämts i vederbörande branschavtal. Enligt dessa kommer under åren 1958—1963 viss del att återbäras till företagen och återstoden att fördelas på olika skogliga och sociala ändamål. Som framgår av den tidigare lämnade redogörelsen kommer därvid ansevärliga belopp att tillföras länstiftelserna för det enskilda skogsbruket, centralfonden för anställda inom skogsbruket och skogsindustrien samt de sociala företagsstiftelserna.

För dispositionen av prisutjämningsmedlen har vissa riktlinjer godkänts av riksdagen. I enlighet med dessa har Kungl. Maj:t förordnat om successiv återbetalning från och med år 1958 av viss del av de avgifter som för åren 1951 och 1952 erlagts vid export av sågade trävaror, massa och papper. Någon återbäring har däremot icke ansetts böra ifrågakomma beträffande avgifter som inbetalats för rundvirke och pappersavfall. Sistnämnda medel har i stället — efter riksdagens hörande eller med stöd av dess bemyndigande — tagits i anspråk för olika skogliga projekt. Även vissa belopp av avgifterna för övriga varugrupper har disponerats för dylika ändamål.

De nämnda riktlinjerna innebar bl. a., att i fall där förutsättningar förelåg för att bilda sociala företagsstiftelser viss avsättning borde kunna ske till sådana enligt grunder liknande dem som tillämpades i branschöverenskommelserna. I anslutning härtill vill jag anmäla, att jag inom den närmaste tiden kommer att föranstalta om dylik avsättning med tio procent av de avgifter som erlagts för trävaror, massa och papper under 1951 — för trävaror jämväl under januari 1952. I fråga om 1952 års avgifter synes däremot förutsättningar i allmänhet saknas för en utbetalning till företagsstiftelser. Särskilt i fråga om trävaror samt papp och papper framstår resterande disponibla belopp såsom alltför obetydliga — absolut sett eller i relation

till inbetalade avgifter — för att en sådan utbetalning skulle tjäna något praktiskt syfte.

Efter avräkning för vad som återbäres till företagen resp. avsättes till sociala företagsstiftelser samt för vad som tagits i anspråk för särskilda skogliga ändamål, återstår ett belopp av ca 3 950 000 kronor, varav 3 700 000 kronor hänför sig till år 1951 och ca 250 000 kronor till år 1952. För dispositionen av ifrågakvarande medel har närmare riktlinjer endast meddelats beträffande en avgiftskategori, nämligen återstoden av de avgifter som år 1951 inbetalats för pappersmassa av Graningeverkens aktiebolag, Sandvikens cellulosa aktiebolag och Utansjö cellulosa aktiebolag. Beträffande denna återstod har uttalats, att den bör tillföras vederbörande länsstiftelser samt centralfonden. I fråga om resterande trävaruavgifter för 1951 har endast uttalats, att de skall användas för skogliga och sociala ändamål. Vad angår medlen i övrigt — som härrör från 1952 års avgifter för trävaror samt från 1951 och 1952 års avgifter för massa och papper — har överhuvud inga riktlinjer givits.

Då det gäller att taga ställning till berörda återstående medel, vill jag erinra om den fördel det inneburit att under gångna år ha haft tillgång till vissa prisutjämningsmedel — närmast då avgiftsmedlen från exporten av rundvirke och pappersavfall — för att stödja olika skogliga ändamål, som det varit svårt att tillgodose i annan ordning. Behov av sådana särskilda anslagsmöjligheter föreligger fortfarande. Skogliga ändamål anmäler sig sålunda tid efter annan, vilka ehuru angelägna kanske icke faller inom ramen för bidragsgivningen från de förenämnda, närmast av konjunktur-utjämningsmedel bildade skogliga och skogligt sociala stiftelserna och för vilka icke heller bidrag kan erhållas ur andra källor. Det synes därför mest ändamålsenligt att ifrågakvarande ännu icke ianspråktagna medel disponeras för att möta sådana fall. Enligt min mening skulle de härigenom komma till bättre användning än om de tillfördes existerande stiftelser eller fonder som redan förfogar över betydande belopp. Jag utgår sålunda ifrån att även de avgifter skall kunna disponeras, vilka år 1951 inbetalats av Graningeverkens aktiebolag m. fl. företag vid export av pappersmassa, oaktat dessa medel tidigare avsetts bli tillförda vissa länsstiftelser samt centralfonden.

I anslutning till det anförda föreslår jag sålunda, att nämnda återstående medel — ca 3 950 000 kronor — tages i anspråk för skogliga ändamål i vidsträckt mening, som icke i annan ordning kan tillgodoses. Jag förutsätter därvid, att medlen skall kunna användas för sådana åtgärder, som på olika sätt — direkt eller indirekt — kan förbättra skogsnäringarnas produktionsförutsättningar. För bidragsgivning bör kunna ifrågakomma forsknings- och försöksverksamhet, utbildnings- och upplysningsändamål etc. Även skogligt sociala ändamål bör kunna beaktas i den mån de icke får anses falla inom ramen för vad som rimligen bör tillgodoses genom t. ex. centralfonden eller de sociala företagsstiftelserna. Det är alltså fråga om bidragsgivning till ändamål av sådant slag som tidigare — efter riksdagens hörande eller med stöd av dess bemyndiganden — erhållit anslag av prisutjämnings-

medel. Med hänsyn härtill och till beloppens förhållandevis begränsade storlek synes det kunna ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om medlens fördelning på olika tänkbara anslagsobjekt.

Bemyndigandet för Kungl. Maj:t att disponera de angivna medlen torde även böra innefatta de restbelopp, som i olika sammanhang kan uppstå vid dispositionen av prisutjämningsmedlen. Det kan t. ex. vid den återbäring, som enligt förenämnda beslut skall ske till företagen, i enstaka fall visa sig vara omöjligt att identifiera det företag, till vilket återbetalning skulle ske. Vad angår de medel, som förutsatts utbetalda till sociala företagsstiftelser, kan det tänkas fall, där av någon anledning förutsättningar saknas att bilda företagsstiftelser eller att på annat sätt tillgodoföra de anställda ifrågakommande belopp. Andra restbelopp kan uppstå genom att medel som tidigare ställts till förfogande för särskilda ändamål icke tages i anspråk. Av besked från statskontoret framgår, att sådana restbelopp eventuellt kan komma att uppgå till några tiotal tusen kronor. Därvid har då även medräknats vissa belopp, som hänför sig till anslagsbeslut avseende prisutjämningsmedel inbetalda före 1951. Jag vill i detta sammanhang också erinra om att Kungl. Maj:t i särskilda fall medgivit omedelbar återbäring till företag av medel, som eljest först successivt skulle återbetalats till dem. Av rättviseskäl mot andra företag brukar de i förväg utbetalda beloppen då tillhandahållas i form av lån mot ränta, varvid föreskrives att influtna räntemedel skall tillföras diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter. Även ifrågavarande räntemedel bör här beaktas.

De sålunda uppkommande restbeloppen torde bli av förhållandevis obetydlig storleksordning. Närmast för att möjliggöra en slutlig avveckling av fonden för prisutjämningsavgifter synes det emellertid ändamålsenligt att låta ifrågavarande belopp disponeras i enlighet med de i det föregående föreslagna riktlinjerna.»

Utskottet. Det i propositionen framlagda förslaget åsyftar att Kungl. Maj:t skall erhålla bemyndigande att taga i anspråk vissa resterande prisutjämningsavgiftsmedel för stöd åt skogliga och skogligt sociala ändamål. Härvid åstadkommes en slutlig avveckling av diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter.

Utskottet har icke funnit något att erinra mot att ifrågavarande återstående medel, enligt i propositionen angivna siffror beräknade till omkring 3 950 000 kronor, får utnyttjas för sådana skogliga ändamål i vidsträckt mening, vilka icke i annan ordning kan tillgodoses och som avser åtgärder, syftande till att på olika sätt förbättra skogsnäringarnas produktionsförutsättningar. I enlighet med propositionen bör härvid även skogligt sociala önskemål kunna beaktas i den mån de icke får anses falla inom ramen för vad som rimligen bör finansieras på annat sätt, exempelvis med anlitage av centralfonden för anställda inom skogsbruket och skogsindustrien eller de sociala företagsstiftelserna, till vilka en betydande del av konjunkturutjämningsavgifterna överföres under åren fram till och med 1963.

Förvisso finnes en rad skogliga ändamål, som kan anses böra från det allmännas sida främjas med prisutjämningsmedel då ej andra tillgångar står till buds härför. Kungl. Maj:ts förslag att ur sagda medel bidrag skall kunna utgå bland annat till forsknings- och försöksverksamhet samt utbildnings- och upplysningsåtgärder biträdades av utskottet. Vid medelsdisposition till dessa ävensom till andra ändamål måste dock enligt utskottets mening tillses att ej statsverket därigenom bindes för framtida anslagsanvisningar över budgeten.

Enär, jämlikt uttalande av föredragande statsrådet, avsikten är att bidragsgivningen med omförmälda resterande medel skall röra ändamål av sådant slag som tidigare — efter riksdagens hörande eller med stöd av dess bemyndiganden — erhållit anslag av prisutjämningsmedel, kan utskottet tillstyrka att det må ankomma på Kungl. Maj:t att besluta vartill medlen skall tagas i anspråk. Utskottet vill likaså förorda att bemyndigandet för Kungl. Maj:t även avser utnyttjandet av uppkommande restbelopp, inklusive räntemedel, av genom dispositionsbeslut tidigare bundna prisutjämningsmedel.

Emedan vad föredragande statsrådet i övrigt uttalat i propositionen icke föranleder någon invändning från utskottets sida hemställer utskottet,

att riksdagen må godkänna vad i det föregående föreslagits beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Stockholm den 17 mars 1959

På jordbruksutskottets vägnar:

ANDERS PETTERSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Anderberg, Jon Jonsson, Bertil Andersson, Nils Hansson, Hjalmar Nilsson*, Hermansson, Johan Persson*, Hedström, Sundin* och Yngve Nilsson;

från andra kammaren: herrar Pettersson i Dahl, Gustafson i Dädesjö, Jonsson i Strömsund, Sköld, Östlund, Lindström, Arweson, Eliasson i Moholm*, Nilsson i Lönsboda och Åhman*.

* Ej närvarande vid justeringen.